

гаварыць аб музычна-танцавальным фальклору, то яго ўплыў адзначаецца ў бытавой харэаграфіі, пантаніме; спартыўнай харэаграфіі, пластыцы ў вялікіх відовішчах; музычна-харэаграфічнай самадзейнасці; прафесійным музычна-харэаграфічным мастацтве.

Іры арганізаванай свят увага студэнтаў, будучых рэжысёраў, зьяртаецца на ўменне працаваць у садружнасці з кампетэнтнымі спецыялістамі ў галіне харэаграфіі, спорту, музыкі і інш. Адначасова студэнты вучацца крытычнаму адбору каштоўнасцей ў музычна-танцавальным фальклору.

Давою цікавым з'яўляецца пластыка-харэаграфічнае рапэнне відовішчаў на гістарычную тэму.

У свяце, прысвечанаму 600-годдзю г. Маладзечна, была выкарыстана пластыка спартыўнай рэжысуры. На плошчы, дзе праходзіла адкрыццё свята, фон усёго дзеяння стваралі 240 удзельніц у касцюмах блакітнага колеру з гірляндамі, якія спалучалі сіні колер з сярэбраным. Цікавым вырашэннем задумы рэжысёра было сказанне сівавалосага старога аб гісторыі края пад гукі старадаўняга інструмента. Каля ног казачніка пераліваліся хвалі ракі.

На працягу ўсёй дзеі ў залежнасці ад зместу эпізода ўдзельніцы стваралі арнамент то ў выглядзе прамых ліній, ромбаў, кругоў, перасякальных ліній, то ў выглядзе крыжыкаў.

Удзел студэнтаў у падрыхтоўцы такіх відовішчаў развівае іх прафесійныя здольнасці, дапамагае знаёмству са спадчынай беларускай нацыянальнай культуры.

Галіпкая Н.П.,
выкладчык

ПАЧЫНАЛЬНІК МУЗЫЧНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ФАЛЬКЛАРЫСТЫКІ А. ГРЫНЕВІЧ

А. Грыневіч быў нястомным прапагандыстам беларускай нацыянальнай культуры. Пасля заканчэння Дзіясенскага гарадскога вучылішча Грыневіч трапіў у Петраград, дзе, працуючы служачым у дэпартаменце гандлю і прамысловасці, папаўняе сваю адукацыйна-вясцернімі заняткамі. Стаўшы членам выдавецкага таварыства «Загляне сонца і ў наша ваконца», у яго кругу сяброў прафесара Эпімаха-Шыпылы ён знаёміцца з Яшкам Купалам.

У 1910 годзе на свае асабістыя сродкі Грыневіч выдае сабраныя на працягу чатырох год «Бел. рускія песні з нотамі», а потым -- зборнік паэзіі Янкі Купалы «Гуслі». У названым выдавецкім таварыстве з 1910 г. да 1914 г. выходзіць другі томік «Беларускіх народных песень з нотамі», падрыхтаваны Грыневічам сумесна з Зялёнай, «Адвечная песня» Купалы, тры зборнікі апавяданняў Якуба Коласа, апавяданні Уладзіміра Галубка і інш.

Паралельна з выдавецкай дзейнасцю ўсе гады, асабліва ў летні час, Грыневіч рушыў збіраць беларускі народны мелас, выступаў у друку. З 1918 года ён працуе ў Беларускай нацыянальнай камітэце, дзе зааглавае мастацкай падсепцьчай, а таксама працуе ў Беларускай народным доме, дзе вядзе заняткі ў драматычнай трупе і хоры. Адначасова з гэтым выкладае спевы ў школе, завяршае працу над першым беларускім музычным дапаможнікам «Школьны спеўнік», заснаваным цалкам на нацыянальным песенным матэрыяле.

Грамадзянская вайна закінула беларускага дзеяча ў Вільню. Грыневіч плануе выдаць музычна-этнаграфічнага зборніка беларускіх народных песень, запісаных ім у 1906--1920 гадах, а таксама падручніка «Навука спеву» і інш. Але ж не ўсе з падрыхтаваных матэрыялаў у Вільні ўбачылі свет. У 30-х гадах, ратуючыся ад буржуазнай улады, Антон Грыневіч вымушаны быў пакінуць Вільню і пераехаць у Мінск. У Мінску, працуючы ў Акадэміі навук БССР, ён прымае актыўны ўдзел у экспедыцыях на Палессе, Полаччыну, у паўночныя раёны Беларусі, дзе запісвае народныя песні, танцы, дзіцячы фальклор, а таксама выступае ў першыя дні друку па пытаннях нацыянальнай культуры.

Уся спадчына Антона Грыневіча, у тым ліку і тая, што засталася ў архіўных сховішчах Вільнюса (да тысячы запісаў беларускіх народных мелодый), сведчыць аб вялікай каштоўнасці прапагандыска-зборніцкай дзейнасці гэтага нястомнага, рушывага працаўніка на імі беларускай нацыянальнай культуры.

Трамбіцкая В.І.,
ст.выкладчык

АКТЫВІЗАЦЫЯ ЗАСВАЕННЯ ФАЛЬКЛОРУ ДЗЕЦЬМІ ПРАЗ ЗАХАВАННЕ ВУСНЫХ ТРАДЫЦЫЙ НАРОДНАГА ВЫКАНАННЯ

Увага да фальклору набывае ў нашым грамадстве вялікую актуальнасць. Фальклор -- не вычэрпная крыніца мастацкай творчасці -- мае велізарныя перспектывы і ў музычнай педагогіцы, бо толькі ў непасрэдным успрыманні і асэнсаванні музычных з'яў, у засваенні мастацкіх заканамернасцей музычнай спадчыны закладаецца фундамент сапраўднага мастацкага мыслення дзіцяці.

Важнай рысай фальклору з'яўляецца вуснасць. Фальклор не ведае пісьмовай фіксацыі, таму выкананне кожнага твора з улікам творчых асаблівасцей выканаўцы заўсёды было з'явай. Мастацтва народных музыкантаў, хоць і абапіралася на традыцыю, было імпрывізацыйным.

Імпровізацыйнае музычраванне патрабавала распрацоўкі пэўнай сістэмы прафесійных традыцый, іх строгай нарматыўнасці. Гэтая «вспахіснасць» гарантавала трываласць народным творам, абараняла іх ад парушэння часам і швёліроўкі. Таму неабходнай умовай захавання і перадачы народнага мастацтва была распрацоўка метадыкі вуснай перадачы: навыкаў выканання.

Фальклор патрэбна разглядаць як асаблівую мастацкую сістэму са спецыфічнымі ўласцівасцямі, надаючы вялікую увагу псіхалагічнаму і эмацыянальнаму аспектам творчасці. Вякамі адпрацаваныя нормы творчасці, а таксама ўспрыманне мастацтва выхуляюцца ў музыцы ў своеасаблівым «двуднапні» мастацкага і выканальніцкага працэсаў з улікам уплыву на іх слухачоў. У такім двуднапні, у незалежнасці творчага працэсу, імпровізацыйнай свабодзе тэксту і бачыцца нам спецыфіка фальклору, якая можа даць музычнай педагогіцы новыя магчымасці ў галіне засваення народнага мастацтва.

Сёння побач з задачамі фіксацыі, навуковай распрацоўкі і рэстаўрацыі традыцый трэба вырашаць і задачы адекватнага засваення фальклору як пмыгрантай мастацкай з'явы. Засваенне ж яго толькі праз пісьмовыя крыніцы педастаткова, бо такое засваенне мала садзейнічае паглыбленню ў стыхію народнай музыкі, не дае наўнацённага ўяўлення аб ёй. Адарванасць выканання ад працэсу засваення музыкі парушае цэласнасць адпрацаванай у традыцыйнай музыцы канцэпцыі: настаўнік -- вучань -- выканаўца -- творца. У песнай узасмасуванні з ёю знаходзіцца і сістэма вобразна-асапыхтыўных уяўленняў, у прыватнасці ўспрымання слухачамі. Гэта асабліва датычыцца дзяцей з іх ялікай эмацыянальнасцю, уражлівасцю, вобразным мысленнем. Таму механізмы традыцыйнай школы народнай музыкі метагодна, на наш погляд, перавесці ў педагогічны працэс сучаснага дзіцячага калектыву, які засвойвае фальклор.

Практыка аднак сведчыць аб тым, што ў большасці дзіцячых калектываў народна-інструментальнага жанру рэспублікі засваенне фальклору будзіцца толькі на пісьмовай выснове, г.зн. праз нотны тэкст. Гэта значна звужае якасць успрымання і выканання, магчымасць самастойных творчых праяў дзяцей, прыводзіць да пераасэнсавання фальклорнай першаасновы.

Для практычнага засваення традыцый патрэбна шырокае практыкавальнае навыкаў выканання праз наладжвальнае непасрэднае кантактаў з носьбітамі канкрэтнай музычнай традыцыі. Важным бокам дзейнасці фальклорных дзіцячых ансамбляў мы лічым арганізацыю экспедыцый па збіранню фальклору, у якіх дзеці маюць магчымасць пазнаёміцца з традыцыйнай манерай выканання народнай музыкаў, інструментарыем, народнай тэрміналогіяй і нават мімікай і паводзінамі выканаўцаў у час ігры. Такія кантакты спрыяюць больш паглыбленаму пранікненню ў фальклор, разуменню сутнасці выканання як творчасці.

Вуснасць фальклору -- гэта не проста адін са спосабаў яго перадачы, а прыкмета асаблівага стану мастацкай культуры. Наша вера ва ўсагульную моп пісьменнасці, узгадаваная музычнай адукацыйнай еўрапейскага тыпу, на жаль, прывяла да знявагі той культуры і адукацыі, якая крочыць побач вякамі. І падзіўна, што сёння мы назіраем вялікую цікавасць да здабыткаў этнапедагагікі, па-новаму ацэньваем яе выканальніцка-педагагічную пераасмнасць. Вядома ж, і існуючая вусная традыцыя ставіць шэраг праблем, але пмагчыковае іспаванне даказвае вялікую жыццёўстойлівасць гэтай традыцыі. Таму, думаецца, што менавіта ў спалучэнні пісьмовай і вуснай культур, калі надахопы адной дапаўняюцца перавагамі другой (В.Віора), і знаходзіцца перспектыўны накірунак арганізацыі засваення фальклору дзесымі ў наш час.

Баканавя Н.Д.,
выкладчык

БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ ПАЛЕСКАЯ АБРАДАВАЯ ПЕСНЯ І ЯЕ ВЫХАВАЎЧАЕ ЗНАЧЭННЕ

Самым не даследаваным краем у галіне народнай песеннай творчасці, на наш погляд, з'яўляецца Палессе, менавіта Піншчына, урочышча ад Янаў-Палескага да Тыпнікавіч -- самай аддаленай вёскі ад Пінска-Брэсцкага пляху. Можа таму, на наша ічасце, там найбольш трывала захаваны звычаі, абрады, рамёствы, уклад жыцця, каларытная, непаўторная палеская гаворка. Што тычыцца некаторых абрадаў, дык менавіта гэты край з'яўляецца унікальным па разнастайнасці абрадаў, якія мы назіраем у сённяшнім жыцці. Гэта сведчыць аб пераасмнасці вусна-паэтычнай і мастацкай творчасці палешукоў.

Моладзь і падлеткі, знаходзячыся разам са старэйшымі на вяселлі ці на дажывках, вучацца не толькі тым творам, якія ў той момант гучаць, але чуюць размовы, парады, павучэнні, жарты і такім чынам вучацца і маперы выканання, і парадку правядзення абраду. У іх выхоўваюцца павага да бацькоў, старэйшых, прыхільнасць да радні і роднага краю.

Цікавы маляўнічы веснавы абрад «заклікання» вясны на Палесці. Як толькі пачынае сонца паварочваць на вясну, гучаць прымеркаваныя да гэтай падзеі песні, заклічкі. Моладзі вельмі падабаецца веснавым месяцам вечарам плыць па рацэ на чаўнах каля вёскі ў тыя непаўторныя часіны, калі разліваюцца рэкі. Шмат песень гучыць па-над вадою, далёка чутны тыя спевы. А калі яшчэ больш пацяплее, то пачынаюць ладзіць гульні на вуліцы альбо ў лясах, што непадалёку ад вёсак. Гучаць песні «Ой, у лісы по дубровы», «По-шліў човыш», «Ой, з-под гаю», «Да повій, повій тыхый віцёр». Любімая гульня ў дзяўчатах бывае